

ԵԿԵՂԵՑԱԿԱՆ ՎԱՎԵՐԱԳՐԵՐԻ ԱՆԽՈՆՋ ՆԵՏԱԶՈՏՈՂԸ

Հունիսի 5-ին, կյանքի 70-րդ տարվա շեմին, ի Տեր հանգյալ Հայ Եկեղեցու նոր շրջանի պարամության անխոնջ հեղափոխող և հմուտ արխիվագետ Սանդրո Արտաշեսի Բեհրուդյանը:

Ծնվել է 1934 թ. հոկտեմբերի 18-ին պարսկական Արցախի Նուխի (Շաքի) քաղաքում: Ավարտելով ծննդավայրի դպրոցը, 1953 թ. ընդունվում է Ս. Էջմիածնի Վարդգան Հոգևոր Ճեմարան, որը 1959 թ. ավարտում է գերազանց գնահատականներով: Շարունակելով ուսումնառությունը, այնուհետև ընդունվում է Երևանի Պետական Համալսարանի Բանասիրական ֆակուլտետ, որն ավարտում է 1968 թ.:

Եղել է «Էջմիածին» ամսագրի քարտուղար, ճեմարանի գրադարանի վարիչ: 1960 թվականից աշխատանքի է անցել հանրապետության արխիվային համակարգում՝ նախ որպես գիտաշխատող, ապա և՛ բաժնի վարիչ: Վերջին տարիներին Պետական արխիվին զուգընթաց նա աշխատում էր նաև Մայր Աթոռի արխիվային բաժնում:

1973 թ. նշանակվել է Կոնստանտնուպոլիսի Հայ պարբերական մամուլի պետական կենտրոնական արխիվի, որը 1968 թ. անվանափոխվել է դարձել է Գրականության, արվեստի և մամուլի փաստաթղթերի կենտրոնական պետական արխիվ (այժմ՝ Մշակույթի արխիվ):

Արխիվային բնագավառի այս չորս տասնամյակների աշխատանքն ամփոփվեց «Վավերագրեր Հայ Եկեղեցու պարամության» շարքի արդեն իսկ լույս տեսած 11 հատորներում, որոնք իրար ետևից սկսեցին հրատարակվել 1994 թվականից: Առաջին հատորը ներկայացնում էր Հայոց Եկեղեցու դեմ 1920-1930-ական թթ. ծավալված բռնությունները և հալածանքները: Երկրորդ և երրորդ հատորները նվիրված են այդ հալածանքներին զոհ գնացած նորոգյա նահապետ հոգևորականներ Խորեն Ա Մուրադբեկյանին և Արամյա Եպիսկոպոս Սմբարյանցին: Հաջորդող հատորները համապատասխանաբար նվիրված են Խրիմյան Հայրիկին, Հայոց Եկեղեցու գործունեությանը Հայաստանի Առաջին Հանրապետության տարիներին, Վերջին Զ Չորեքյանին, Մարթոս Ա Իզմիրլյանին, Գաբրիել Ա Հովսեփյանին, Արցախի թեմին, Ներսես Պարթևաբեկյանին և Տիրան արքեպիսկոպոս Ներսիսյանին:

11 այս հատորներից յուրաքանչյուրն ընդգրկում է բազմահարյուր վավերագրեր ու հրապարակումներ, որոնք Սանդրո Բեհրուդյանը հավաքելով տարբեր արխիվային պահոցներ-

րից՝ վերծանել, ռուսերեն արձանագրությունները հայերեն է թարգմանել, ներկայացվող յուրաքանչյուր միավորը բուն հրապարակումից առաջ վերնագրել համառոտ վերաշարադրմամբ և այս ամենը դասավորել ըստ ժամանակագրական ընթացքի՝ հատորներից յուրաքանչյուրը օժտելով նաև անձնանունների ցանկերով:

Այս հատորները ոչ միայն նոր լույսն են սփռում, այլև գալիս նորովի լուսաբանելու 19-20-րդ դարերի Հայոց Եկեղեցու պատմության մի շարք հանգուցային հարցերը, ցույց տալիս, թե ինչ ծանրագույն պայմաններում է Ս. Էջմիածինը 1920-1930-ական թթ. իրականացրել հայ ժողովրդի հոգևոր կենտրոնի իր առաքելությունը:

Այս հատորներն աղբյուրագիտական այն հիմքերն են, որոնց վրա մեծապես խառնվելու է Հայ Եկեղեցու նոր շրջանի պատմության ուսումնասիրությունը:

Վավերագրերի հրապարակման արդյունաշատ այս գործունեությանը զուգընթաց Սանդրո Բեհրուդյանը երկար տարիներ Հայոց Եկեղեցու պատմություն է դասավանդել Սևանի Վազգենյան Դպրանոցում ու Երևանի Պետական Համալսարանում:

Ն.Ս.Օ.Տ.Տ. Գարեգին Բ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը բարձր գնահատելով Սանդրո Բեհրուդյանի՝ Հայոց Եկեղեցուն և Ս. Էջմիածնին միաշաղախված նրա գիտա-մանկավարժական գործունեությունը, 2000 թ. հոկտեմբերի 29-ի Սրբապատ Կոնդակով նրան պարգևավորեց Հայոց Եկեղեցու «Ս. Սահակ-Ս. Մեսրոպ» շքանշանով: Նորին Սրբությունը հայրապետական կոնդակում այսպես է գնահատում Հայոց Եկեղեցուն բերած նրա տասնամյակների ծառայությունը. «Դուք Ձեր կյանքի ողջ ընթացքին, իբրև հավատարիմ ու նվիրյալ գավակ Առաքելական մեր Մայր Եկեղեցու, հոգևոր ու մտավոր Ձեր ողջ կարողություններն անմնացորդ կերպով ի սպաս եք դրել հանուն նրա շինության ու պայծառության: Ձեր ուսերն, արդարև, ծանրաբեռն են ազգօգույր ու եկեղեցաշեն բազմադրյուն վաստակով:

Տասնամյակներ շարունակ Դուք կենդանության շունչ եք հաղորդել խունացած փաստաթղթերին՝ լուսաբանելով Հայոց Եկեղեցու պատմության նոր շրջանի փակ էջերը»:

«Յիշատակն արդարոյն օրինութեամբ կդիցի»:

ՎԱՐԴԱՆ ԴԵՎՐԻԿՅԱՆ